

ника“ је на фини начин описана „биографија“ дубровачког дворца, који је био власништво дубровачког поморца Вице Стјепановића-Скочибухе.

Прилог Богумила Храбака „Дубровачке вести о Скендербегу Црнојевићу и Црној Гори под његовом влашћу“ јесте одлична синтеза о приликама у Црној Гори у XVI ст. Студију је Храбак написао на темељу грађе која се чува у Државном архиву у Дубровнику, а која према ријечима аутора има „... функционалну вредност и службени карактер у време непосредног одвијања историјске радње, а исто тако имајући у виду географску близину и трговачку пословност и реалистичност информација у Дубровнику... Сви чланци, већи и мањи, објављени у „Аналима“ попраћени су ресимеима а мјестимично и сликовним прилозима и цртежима. И овај број као и ранији у сваком погледу служи на част Хисторијском институту ЈАЗУ у Дубровнику и биће од велике користи домаћим и иностраним научним и јавним радницима.

Мирослава Деспот

„РАДОВИ“ НАУЧНОГ ДРУШТВА НР БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, Књига XIII, Сарајево 1960.

Испитивањем историјских података и резултатима утврђених чињеница о неким проблемима историјског развоја Босне и Херцеговине „Радови“ су се афирмисали у научној јавности. По критичности одабирања рукописа, по језику и стилу, методу испитивања историјских података и утврђивању чињеница, те резимирању, „Радови“ су се уздигли на ниво научноистраживачке ревије. „Радови“, књига XIII Одјељења историјско-филолошких наука Научног друштва НР Босне и Херцеговине, доноси запажене радове са темама историјског развоја Босне и Херцеговине.

У почетку књиге, Анго Бабић, у знак сјећања на недавно преминулог Хамдију Крешевљаковића, редовног члана Научног друштва НР Босне и Херцеговине, износи заслуге тога неуморног радника на нашој науци, који је само у посљедњих 14 година објавио око 40 радова у едицијама Научног друштва, Земљског музеја, Историјског друштва, Оријенталног института, Завода за заштиту споменика и у Енциклопедији ФНРЈ. Његови радови су захватили разна питања на подручју градске привреде, трговачког промета, друштвених односа организације политичке власти и њених облика.

Техника спољнополитичког саобраћаја и механизам дипломатске дјелатности код југословенских средњевјековних фе-

удалних држава није у ранијој историјској литератури био много предмет продубљивања и заокружених студија. По техници испитивања извора и по резултатима онога што се хтјело истражити, рад Анта Бабића: „Дипломатска служба у средњовјековној Босни“, пружа увид у захвате појединачне обраде дипломатских односа код осталих југословенских средњовјековних држава. Учвршћењем независности првих државних органама код југословенских народа устаљују се и код њих форме међдржавних односа. Бабић у свом раду износи преглед дипломатске дјелатности средњевјековне босанске државе и утврђује да ни у Босни, као ни у другим, развијеним средњевјековним државама — искључујући Византију и Венецију — није постојала стална организација ове службе, као што нијесу постојала до пред крај средњег вијека стална дипломатска представништва појединих држава код страних влада. Бабић је извео овај закључак:

1) Дипломатска служба у средњевјековној Босни у почетку је једноставна, али временом, проширењем спољнополитичке праксе, устаљује дипломатске форме и обичаје развијенијих држава. Од четрдесетих година XIV вијека дипломатску службу у спољнополитичким односима врше за то одређени посланици.

2) Владарев двор у средњевјековној Босни био је носилац спољнополитичке активности. Он је био она институција гдје су се водили дипломатски преговори и закључивали уговори и гдје се обављала сва техника једне дипломатске мисије.

3) И на босанском двору биле су уобичајене форме дипломатске куртоазije које су нарочито долазиле до изражаја у различитим свечаним згодама, када су стране владе, било писмено било путем свечаних посланстава, изражавале своја честитања и лијепе жеље босанском владару. У оваквим приликама обављали су се значајни политички послови.

4) Функцију посланика у питањима граничних и других локалних спорова врше у почетку локална властела као опуномоћеници владара. Касније, у крупнијим политичким питањима, служба посланика повјерава се носиоцима важнијих дворских звања као што су били Логофет, протовестијар и дворски кнез, али и појединим угледним велможама, каткад и странцима. Од краја XIV вијека служба посланика постаје сталнија.

Рад Хазима Шабановића: „Постанак и развој Сарајева“ чини допринос томе питању. На новим изворима из Цариградског архива, турских катастарских књига Босанског Санџака из XV и XVI вијека, два комплетна сарајевска судска протокола из средине XVI вијека, више сарајевских вакуфнама, неколико записа и натписа, сачуваних грађевинских објеката, те радова Скарића и Крешевљаковића, Шабановић је знатно употпунио питање постанка и развоја Сарајева и реконструисао његов те-

риторијални и грађевински развој до Хусрев-бега у појединости-ма. Он је анализом сигурних података преиспитао ранија проучавања и сматра да у средњем вијеку није постојао град Врхбосна, а из ове опет данашње Сарајево; да је Стапа Варош, Старо Трговиште, односно Врхбосна, лежала јужније и била различита од Сарајева (када је у непосредној близини те пропале вароши основано Сарајево, онда су на њега пренесена оба имена те вароши, па је Сарајево поред турског имена *Saraj-ovasi* и скраћено *Saraj* називано и Трговиште, а у дубровачким извјерима Врхбосање); да је Сарајево основано у првој деценији друге половине XV вијека. У овом раду Шабановић је извршио реконструкцију територијалног и грађевинског развоја Сарајева од Хусрев-бега.

Хусрев Реџић расправља питање ко је био градитељ Гази Хусрев-бегове џамије у Сарајеву. Испитујући тврђење да је њен градитељ Синан, чије грађевине представљају највиши домет османске архитектонске школе, Реџић је анализом историјских података из живота Синановог, пописа Синанових радова, архитектонском анализом џамија за које се поуздано зна да их је градио Синан, те компаративном методом закључио: градитељ Гази Хусрев-бегове џамије у Сарајеву припадао је архитектонској школи мимар Хајредина.

Други дио рада Хамдије Крешевљаковића: „*Сарачки обрт у Босни и Херцеговини*“, иако претежно израђен на традицији и непосредном казивању, употпуњује знања о босанском занатству у периоду турске владавине, које је било дуго у стагнацији и без модернизације форми, оруђа за производњу и облика производних односа до средине XIX вијека.

Ова књига доноси и рад Ивана Пудића: „*Универзално фолклорско писмо Маријана Шуњића*“

Милан Ивановић